

Arkeologia NYT!

4/2005

Arkeologi NU!

Arkeologia NYT! Arkeologi NU!

4/2005

10. vuosikerta

Julkaisija
Turun Maakuntamuseon ystävät
– Åbo Landskapsmusei vänner ry
Arkeologian jaosto
– Arkeologi sektionen
PL 286, 20101 Turku

Puheenjohtaja
Kari Ahtiainen
Pyhäntie 143, 23140 Hietämäki
puh. 044 – 5843107,
s-posti kari.ahtiainen@dnainternet.net

Arkeologian jaoston kotisivut
Internetissä osoitteessa
<http://koti.mbnet.fi/~arkeonyt/>

Arkeologia NYT!

Vastaava päätoimittaja
Markku Lemmetti
Pöksmäentie 12, 23140 Hietämäki,
puh. 050 – 5119720

Toimituskunta
Kari Ahtiainen, Matti Hukki, Heimo
Kumlander, Mia Lempiäinen, Leif
Michaelsson, Eeva Rintama, Jouni
Taivainen

Toimitus ja taitto
Kynäniekka/Raija Herrala

Painopaikka
Turun yliopisto, Digipaino

ISSN 1236 – 4827

Vuosikerta 15 €

Tässä lehdessä:

Kiinnostus
menneisyyteen
yhdistää s. 3

Polku Piikkiön
esihistoriaan s. 5

Vehmaan Kappelmäki avautuu s. 8

Pronssivalimon
jäänteitä s. 10

Keski-Hämeen
muinaismuistoja.
s. 12

Kenttätöistä
markkinavoimaa
s. 15

Hevosenkenkiä
löytämässä s. 17

Rakkaus on
ikuista s. 19

Arkeologiaa
telkkarissa s. 21

Kansikuva: Näkymä Piikkiönlahdelle Huttalan Linnavuorelta.
Eero Hanhijärvi Piikkiö-seurasta esittelee maiseman kohteita.
Kuva: Raija Herrala.

Menneisyys kiinnostaa, ja kiinnostuneita on paljon. Sen voi todeta mm. Turun kesäisessä keskiaikatapahtumassa.

Kiinnostus menneisyyteen yhdistää

Menneisyyttä koskeva tieto, oletukset ja uskomuksetkin ovat keskeinen osa sitä, mitä kutsutaan kulttuuriperinnöksemme.

Arkeologian harrastajaa kiehtova menneisyys on hiukan kauempana kuin sukhistorian tutkijan tai niitten, jotka kerrasta toiseen jaksavat innostua vaikkapa viime sotien aikana päätöksiä tehneitten johtomiesten arkistoiduista päiväkirjoista.

Me myös katselemme menneisyyteen hiukan eri näkökulmista riippuen siitä, onko se eläkepäivinä uusia näkökulmia avaava henkinen harraste vai arkinen leipäpuu – sitähan se on varsinkin tutkijoille ja museoväelle. Ehkä historia herää eloon kaivauksille ihan itse rapsuttamaan päässeän pienen koululaisen mielessä tai keskiaikatapahtuman tunnelmaa kojujen keskellä nuuskivalle opiskelijalle. Roolipelit ja toden ja mielikuvituksen rajamailla vapaasti versovaan ”keskiaikaiseen” maailmaan sijoittuva viihde nauttivat tällä hetkellä poikkeuksellista suosiota.

Kaikilla näillä on oma näkökulmansa menneeseen. Se on käyttövoima ja inspiraation lähde uskomattoman moneen suuntaan.

Tieteen tuloksiin tiukasti suhtautuva voi katsoa pitkin nännvarttaan vaikkapa jännitystä hakevia larppaajia. Elinkeinoimintaan väistämättä liittyvät kannattavuusnäkökulma

ja tuotteistaminen voivat tuntua häiritsevältä kaupallisuudelta, jos on tottunut näkemään kulttuuriperinnön ylläpitämisen puhtaasti yhteiskunnallisena palveluna. Joskus tuntuu, että esihistorian ja historiankin väliin on piirretty turhan jyrkkä rajaviiva ja eri tieteenalat katsovat toisiaan vanhoista juoksuhaudoista.

Silti kaikkien kannalta olisi varmaan hedelmällistä etsiä sitä, mikä eri näkökulmia yhdistää. Mitä tosiasiapohjalta toimivalla vakavalla menneisyyden tutkimuksella on annettavanaan taitteen ja viihteen alueelle, joista ainakin viihde on lähellä paitsi ns. suurta yleisöä, myös yhteiskunnan suuria rahavirtoja.

Mikä sitten yhdistää harrastajaa ja tutkijaa, haarniskaa askartelevaa keskiaikafriikkiä yhtä hyvin kuin kaivaustöitä aidan takaa kurkkivaa kotiseutuharrastajaa? Yhteinen aito kiinnostus. Se on voimavara, jota ei kannata ohittaa.

Turun pyrkimys vuoden 2011 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi antaa monenlaista pohdittavaa myös menneisyyden parissa askaroiville. Jos telakkateollisuudesta tunnetussa Glasgowissa kulttuurisektori työllistää nykyään enemmän väkeä kuin laivanrakennus koskaan, mitä mahdollisuuksia aukeaa Aurajoen varren vanhassa telakkakaupungissa ja sitä ympäröivässä Varsinais-Suomessa?

Esihistorian harrastuksella ja esihistoriamatkailun toimijoilla on selkeä yhteinen kiinnostuksen kohde.

Museoiden ja muinaisuudelle rakentavien matkailukohteiden väki katsoo menneisyyteen työnsä ja elinkeinonsa näkökulmasta, harrastajat taas yhden asiakasryhmän kantilta. Kiinnostus elävään menneisyyteen ja siitä ammentaviin elämyksiin on yhteinen, vaikka katsojien suhde ei olisi kokonaan ristiriidaton.

Korkealaatuisen esihistoriamatkailun kehittäjiä Lounais-Suomessa yhdistävä Louhi ry ja harrastajanäkökulmasta menneisyyttä silmäilevä Arkeologia NYT! – lehti tutkivat tämän kevään aikana yhteistyön mahdollisuuksia. Toivottavasti tuloksena olisi lisää mielenkiintoista luettavaa yhteisesti kiinnostavasta asiasta.

Raija Herrala

Menneisyys kiinnostaa myös silloin, kun liikkeellä ollaan vakaasti tieteellisen tiedonhankinnan merkeissä. Laitilan yleisökaivauksen osanottajia kesällä 2004.

Polku Piikkiön menneisyyteen

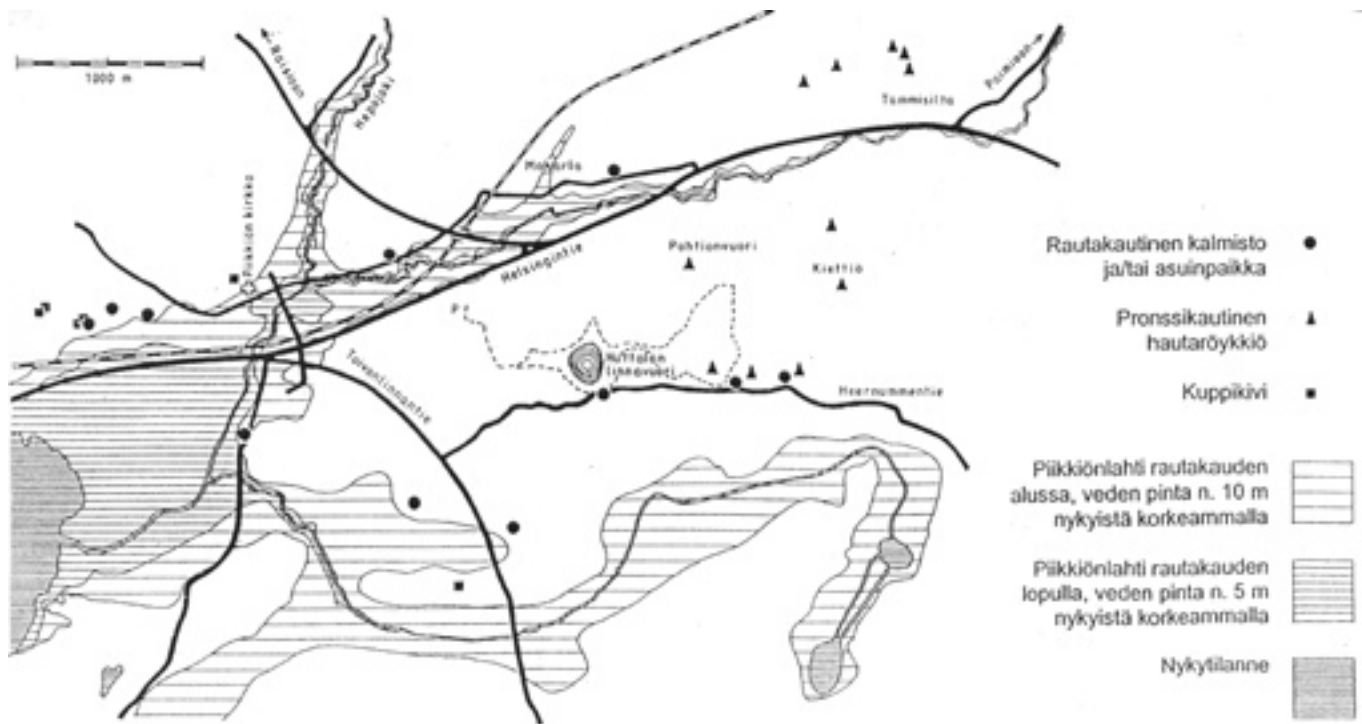
Pernosta Paimioon. Linnavuori huikeine maisemineen on elämys niillekin, joita menneisyys yksinään ei saa patikoimaan ja kiipeilemään. Eero Hanhijärvi esittelee Piikkiönlahden maisemaa.

Alhaalla levittäytyy viljelty jokilaakso sänkipeltoineen, Piikkiönlahti kurottaa uloimmat allikkonsa niiden lomaan. Eri puolilla horisontissa siintävät koko maakunnan korkeimmat tornit Pernon nosturista Paimion sairaalaan, Paraisten kalkkilouhoksiin ja Liedon hyppyrimäkeen.

Mitä siinteli horisontissa tuhat vuotta sitten, kun rautakauden piikkiöläiset katselivat tätä samaa maisemaa? Silloinkin lähes 70 metrin korkuiselta mäeltä oli hyvä tarkkailla alhaalla avautuvan asutuksen savuja, mökkejä ja moisiota, metsää ja merenlahden vesillä liikkujia.

Puolipilvinen syyspäivä paikoitellen ropsahtavine sadekuuroineen kirjavoitti maisemaa, kun arkeologian jaoston retkeläiset kiipesivät Piikkiön Huttalan linnavuorelle. Maantieteilijä, opas Eero Hanhijärven opastuksella tutustuimme Linnavuorelle ja sen ympärille tehtyyn ulkoilureitistöön, jolla pääosassa ovat esihistoria ja luonto.

Museoviraston opastaulussa Linnavuoren juurella on kartta alueesta ja sen muinaisjäännöksistä.

Arkeologiaa, biologiaa, geologiaa

Urheiluseura Piikkiön Kehitys ja Varsin Hyvä ry rakensivat reitistön asiantuntijoiden avustuksella muutama vuosi sitten. Kulkuväylänä toimii pururata, joka talvisin palvelee latuna. Reitti alkaa Piikkiön Kehityksen kerhotalolta, jonka pysäköintipaikalla on ensimmäinen selkeä opastaulu antamassa yleiskuvaa reitistä ja sen kohteista.

Itse polun varrella on kaikkiaan viisi arkeologista taulua, yksi alueen geologiasta kertova taulu sekä useita mielenkiintoisista luontokohteista kertovaa biologista taulua.

Arkeologisten taulujen tiedon on tarkastanut Satu Mikkonen-Hirvonen Turun maakuntamuseosta.

Nimestään huolimatta Linnavuori ei sijaitse Huttalan kylässä, jossa sielläkin sijaitsee rautakauden lopun muistoja, vaan naapurikylien puolella, Piikkiön kirkon suunnasta katsoen vanhan ykköstien takana.

Piikkiön Kehitys yhdessä muiden yhdistysten kanssa raivasi polun talkootöin. Lisäksi reitin varrelle on rakennettu levähdystä varten laavu tulisiijoinen. Oppaamme Eero Hanhijärvi oli mukana työssä Piikkiö-seuran edustajana.

Moisio ja mäkimeirami

Linnavuoren reitistön varrella on merkittäviä esihistoriallisia kohteita monilta eri kausilta. Linnavuori itsessään on ollut käytössä

Ainoa polku Linnavuoren laelle kulkee poikki kivistä rakennetun suojamuurin jäännösten.

sekä esiroomalaisella rautakaudella että aivan rautakauden lopussa. Viereisellä mäellä sijaitsee Yli-Katarin pronssikautinen hautaröykkiö ja läheisellä Pohtiovuorella koko Piikkiön suurin pronssikauden röykkiö.

Alempana polun notkossa, hiekkaisella etelärinteellä, on esiroomalaiselle rautakaudelle ajoitettuja röykkiöhautoja ja asuinpaikka, jota tutkittaessa löydettiin vuosille 400-170 e.Kr ajoitettu nuotion pohja ja kosolti koti-

eläin luita.

Linnavuori on 74 metriä korkea. Yli-Katarin pronssikauden röykkiö on lähes yhtä korkealla, ja lisäksi ulkoilureitistö sivuaa koko Piikkiön korkeinta kohtaa, 79 metrin korkeuteen yltävää Pohtiovuorta. Kiipeämistä siis riittää, jos haluaa nähdä kaiken kerralla.

Jylhän Linnavuoren kaakkoisrinteellä on ollut suojamuurin, jonka jäännökset ovat yhä jäljellä. Jo haluaa kiivetä laelle, ainoa reit-

Piikkiöstä tunnetaan 17 pronssikautista hautaröykkiötä. Tämä ns. Yli-Katarin röykkiö on 11,5 metriä leveä, noin metrin korkuinen ja nykyään 67 metrin korkeudella merenpinnasta.

Sorakuoppaa kannattaa silmäillä, sillä esiroomalaisen ajan asuinpaikkaa tutkittiin samoilla kulmilla.

ti kulkee vieläkin muuriin kuuluneiden kiven yli ja lomitse.

Hanhijärven mukaan Linnavuori on Piikkiön ainoa varmasti rautakaudella käytössä ollut vartio- ja pakolinnana toiminut vuori. Sen laelta tunnetaan kaksi kuppikiveä. Mäellä kasvaa yhä monia vanhasta asutuksesta kertovia kasveja eli arkeofyyttejä, mm. sikoangervo, nurmilaukka, ketomaruuna, pölkkyruoho, mäkikuisma ja jänönapila sekä maustekasvina käytetty mäkimeirami.

Edessä aukeavan asutusmaiseman monilla kohteilla on rautakauteen viittaavia nimiä: Moisio, Kalmuskankare, Viukkala, Hiidenmäki.

Piikkiönlahtea ympäröidä asutus on vanhaa. Hanhijärven mukaan ensimmäiset kivi-kauden asukkaat saapuivat Hepojoelle 5500 vuotta sitten. Asutuksen painopiste siirtyi Linnavuorta ympäröiville silloisille saarille pronssikaudella, noin 3500 vuotta sitten.

Nykyasutus alkoi muodostua Raadelmas-ta Viukkalaan ulottuvalle alueelle ajanlaskun vaihteen tuntumassa. Nyky-Piikkiön keskusta on edelleen tämän vyöhykkeen ytimessä.

Raija Herrala

*Yläkuva:
Jyrkkää nousua ja laskua
riittää reilillä.*

*Alakuva:
Esiroomalaisen ajan
hautaröykkiö mäen juurella.*

Kirkon maatuneet jäänteet erottuvat neliön muotoisena kehänä tasossa 1. Lounaasta. JT.

Kirkkoarkeologiaa Vehmaalla Kappelin raunioista nyrhittyä lasia ja suurvalta-Ruotsin rahaa

Alttarialueelta löydetty Juhana III:n aikainen hopearaha vuodelta 1573. JT.

Vehmaan Laittisten Kappelmäellä tehtiin alkukesällä Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kaivaustutkimuksia. Kolmen viikon mittaisten kaivauksen kohteena oli perimätiedon mainitsema erikoinen kappeli, jonka ajoitus, käyttötavat ja suhde muihin kirkkoihin ovat olleet tuntemattomia.

Tutkimus toteutettiin Suomen Akatemian alaisen tutkimushankkeen ”Keskiajan kirkko ja kirkonmäki 1200-luvulta 1900-luvulle” (johtaja dosentti Markus Hiekkanen) rahoittamana.

Toukokuun 16. päivän aamuna parinkymmenen hengen vahvuinen tutkimusryhmämme saapui Kappelmäelle. Olimme saaneet käyttöömmme mäen vieressä sijaitsevan Vehmaan Rautarakenne Oy:n parkkipaikan

ja varastotiloja kaivausvälineistöllemme. Vehmaan kotiseutuyhdistys puolestaan auttoi meitä luovuttamalla käyttöömmme saniteettitilat läheisestä kivityö- ja kotiseutumuseosta.

Vuoden 2002 tutkimuksissa oli alueella havaittu rakennuksen perustan jäänteitä ja sen viereen tehdystä koekaivauksesta saatu todisteita kirkkorakennuksesta ja hautauksesta. Nyt tälle alueelle avattiin tasokaivausalue, tavoitteena saada koko rakennuksen perusta esiin.

Turpeen poiston jälkeen alkoi monin paikoin tulla esiin maatonut puujätettä. Kun taso puhdistettiin, voitiin havaita, että tutkimusalueellamme oli erottumassa selkeä maatonut rakennuksen jäännös.

Kahden kallon kappaleita kirkon keskellä tasossa 2. JT.

Eteläseinustalta löydettyä sinistä ja vihertävää ikkunalasiasia. JT.

Kirkkorakennus on ollut melko pieni, kooltaan noin 6 x 7 metriä. Se oli itä-länsi suunnainen. Itäpääty oli korotettu maasta patsaiden varaan. Tähän ratkaisuun olivat syynä kirkon keskialueen itäpuolella olleet maakivet, jotka näin oli saatu jäämään lattian alle. Lisäksi itäpäädyssä molempiin nurkkiin oli rakennettu ulkopuolinen multapenkki osin ehkä tukemaan perustusta, osin eristyksen vuoksi.

Kaivauksissa löytyi melko runsaasti ikkunalasiasia. Niiden levinnän perusteella vaikuttaa siltä, että jokaisella seinällä on ollut ikkuna. Selvimät keskittymät ovat kuitenkin itä- ja eteläseinien keskellä. Ikkunalasista suurin osa on eri sävyistä vihreää lasia, mutta myös sinistä on joukossa parikymmentä kappaletta. Jossakin ikkunassa on siis saattanut olla lasimaalaus.

Useissa laseissa on ns. nyrhintäjälkiä, mikä on todiste niiden muotoilussa käytetystä tekniikasta. Ennen timanttiveitsen keksimistä lasi ”leikattiin” eli muotoiltiin nyrhimällä erikoistyökalua ”krösseliä” käyttäen. Timanttiveitsi alkoi yleistyä 1700-luvun alusta alkaen.

Vanha ikkunalasi on aikanaan kiinnitetty toisiinsa lyijypuitteilla, joiden kappaleita kaivauksilla löydettiin myös muutamia. Rakennuksen länsipäädyssä löydettiin ison saranan katkelma, mikä viitanee kirkon oven sijaintiin. Kirkon itäpäädyssä löydettiin lisäksi parikymmentä ohutta vihertävää lasiastian palaa, jotka mahdollisesti ovat ns. tunti- eli tiimalasin palasia.

Erikokoisia nauvoja löydettiin parisataa kappaletta. Niiden koot vaihtelivat 1, 2, 3 ja 4 tuuman välillä. Eripituisilla nauloilla on tietysti ollut oma tehtävänsä. Osa nauloista voi liittyä kirkon seinä- katto- tai lattiarakenteisiin, osa esim. haudauksissa käytettyihin arkkuihin, osa kirkon sisällä olleisiin mahdollisiin kaappeihin, valaisimiin, ovi- ja ikkunaukkoihin yms.

Rahoja kaivauksissa löydettiin yhteensä 26 kpl, joista suuri osa tuli kirkon itäosan alttari-

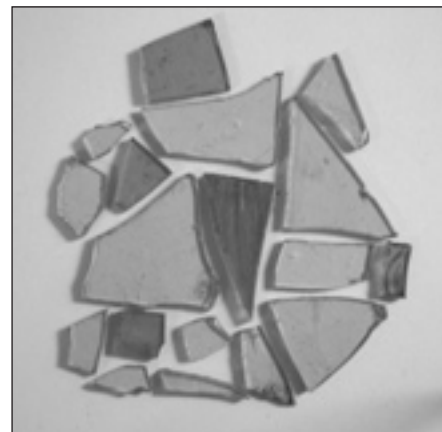
alueelta. Rahat on lyöty hopeasta (9kpl) ja kuparista (17 kpl). Kaikki alustavasti tunnistetut rahat ovat ruotsalaisia, osa rahoista on kuitenkin sellaisessa kunnossa, että ne voidaan tunnistaa vasta konservoinnin jälkeen.

Rahojen ikäjakautuma on 1570-luvulta vuoteen 1713 asti. Niiden perusteella voidaan alustavasti arvela, että kirkkoa olisi käytetty noin 150 vuotta. Se siis on saatettu perustaa ja rakentaa vuoden 1570 tienoilla ja hylätä Isonvihan aikaan mahdollisesti väestömäärän vähentymisen aiheuttamien taloudellisten ongelmien takia.

Kaivausten aikana kirkon sisäalueelta löytyi maatuneita luun kappaleita sieltä täältä. Yhdestä paikasta löytyi mm. kaksi kalloa. Todennäköisesti nämä kaikki merkit viittaavat siihen, että kirkon sisälle on aikanaan tehty useita haudauksia, jolloin vanhempi luuainne on uuden haudauksen myötä kaivettu ylös ja haudauksen jälkeen asetettu takaisin lattian alle lähelle maan pintaa. Kirkon pohjoisseinän ulkopuolelta tuli esiin yksi tumma hautahahmo, jota ei kaivettu sen syvemmälle.

Vuoden 2002 kaivauksissa kirkon eteläseinän ulkopuolelta kaivettiin esiin yhden haudan jalkopää. Se oli noin 60 cm:n eli yhden kyynärän syvyydessä, mikä oli keskiaikana käytössä ollut hautausvyvyys. Tästä haudasta otettiin talteen maatunutta arkkulautaa, josta saatu radiohiiliajoitus ajoittaa sen noin vuosiin 1490-1660 cal AD.

Viime kesän kaivaukset antoivat vastauksia juuri niihin kysymyksiin, joita kaivauksille etukäteen asetettiin. Nyt tiedämme paikalla sijainneen kirkkorakennuksen koon ja sen rakenteellisia yksityiskohtia. Alueen käyttöperiodiinkin on saatu lisävarmistusta, mutta asia on kuitenkin vielä jossain määrin avoin, kuten myös haudauksen lukumäärä alueella. Oman kiinnostavan puolensa kohteelle antaa sen rautakautinen käyttöperiodi, jota ei nyt tutkittu, mutta josta saatiin todisteita jo vuoden

Pohjoisseinustalta löydetty pronssinen sormustin. JT.

Alttarialueelta löydetty Kristiinan aikainen kupariraha vuodelta 1645. JT.

2002 kaivauksissa.

Tutkimuksen kannalta Kappelmäki on monipuolinen, mielenkiintoinen ja arvokas senkin takia, että se on säästynyt myöhemmän rakentamisen ja maankäytön aiheuttamilta tuhoilta, toisin kuin moni muu vastaava kohde.

Jouni Taivainen
Turun yliopisto/arkeologia

Lisää aiheesta: Kevään 2002 tutkimukset – Helatorstaina Kappelmäellä. Arkeologia Nyt 1/2003.

RAISION PAPINKALLIO II -

VERSTAS- ALUE?

Katkennut hioinkivi.

Raision Papinkalliolla on ilmeisesti valettu pronssiesineitä, sillä viime kesän löytöihin sisältyy todennäköisiä savi-
muotin kappaleita.

Niitä saatiin rautakautisen asuinpaikan lähellä sijaitsevalta uudelta kaivausalueelta, kertoo tutkimusta johtanut arkeologi Jari Näränen.

Papinkallion arkeologinen tutkimusprojekti aloitettiin vuonna 2000 koetutkimuksella. Papinkallio I:n laelle kaivetut koeojat paljastivat paikalla olleen rautakaudella asuinpaikan. Kaivauksia Papinkalliolla jatkettiin vuosina 2001 ja 2003. Niillä varmennettiin, että kyseessä todella oli asuinpaikka. Kolmen vuoden tutkimusten jälkeen tiedämme, että Papinkallion asutus alkoi aivan ajanlaskumme alussa ja sen viimeinen päättyi joskus 1000-1100-luvulla jKr. Kokonaiskuvan muodostaminen edellytti kuitenkin myös Papinkallion toisen kohteen tutkimista. Oli siis aika kääntää katseet Papinkallio II:n puoleen.

Papinkallio II on matalampi ja huomattavasti matalampi Papinkallion kohteista. Lännessä, pohjoisessa ja idässä mäenkumpare on selkeäreunainen, mutta etelässä se laskee hyvin loivasti ja näin sen tarkkaa reunaa on vaikea määrittää. Mäenkumpareella kasvaa nuoria lehtipuita, katajia, mäntyjä ja runsaasti kieloja. Mäenkumpareen laki on jokseenkin tasainen, mutta päällisin puolin on mahdotonta

sanoa, onko se ihmisen vai luonnon aikaansaannos.

Kaivaukset Papinkalliolla aloitettiin kesäkuun alussa ja ne lopetettiin heinäkuun lopussa. Kahden kuukauden aikana tutkittiin 40m2 suuruinen alue. Kaivausalue sijoitettiin matalan mäenkumpareen eteläosaan, jonne kesän 2000 koetutkimusten yhteydessä oli paalutettu valmiiksi kaksi koeojaa. Kaivausalueen sijoittamisessa hyödynnettiin vanhaa paalutusta, jolloin Papinkallio I:n ja Papinkallio II:n kaivausalueet saatiin samaan koordinaatistoon.

Kaivaus toteutettiin perinteiseen tapaan tasokaivauksena. Pintamaan poiston jälkeen alettiin aluetta kaivaa viiden cm paksuisissa kerroksissa. Jokaisen kerroksen jälkeen paljastunut taso dokumentoitiin tarkasti. Tasokarttoja, diakuvia, mustavalkokuvia ja muistiinpanoja tuli kesän aikana seitsemästä tasosta. Kaivauksen dokumentoinnissa onkin syytä olla huolellinen, sillä kaivaus on ainutkertainen tapahtuma. Sitä ei enää voi toistaa

samassa kohtaa. Kaivauksissa esiin tulleet löydöt otettiin talteen neljäsosa ruuduittain. Tärkeimmille löydöille mitattiin kuitenkin aivan tarkat koordinaatit.

Savea ja kivirakenteita

Löytöjä, palanutta savea ja saviastioiden paloja, alkoi tulla heti ensimmäisestä kerroksesta. Ne kertoivat, että kyseessä oli rautakautinen muinaisjäännös.

Myös ensimmäiset kivirakenteet tulivat esiin heti ensimmäisessä tasossa. Kaivausalueen keskiosassa oli vajaan metrin pituinen pohjois-eteläsuuntainen kivirivi, joka oli näkyvissä myös seuraavassa tasossa. Kolmannessa tasossa kivirivistä ei enää kuitenkaan ole mitään näkyvää jäljellä. Toisessa tasossa on myös havaittavissa lähes koko kaivausalueen länsipäädyn kattava kivirakenne, joka koostui muutamasta suuresta kivistä ja pienemmistä kivistä, joita oli asteltu suurempien kivien ympärille ja väliin. Osa kivistä oli tulen rapauttamia ja joukossa oli muutama jo lähes

Jo kaivausten alkuvaiheessa esiin tullleen kivirivin funktio on edelleen epäselvä.

Kaivausalueen länsiosasta esiin tullut röykkiömäinen kivirakenne.

kokonaan rapautunut kivi.

Länsipäädyn kivirakenne aiheutti päänvaih-
vaa koko kaivauksen ajan. Alussa se näytti
selkeästi haudalta, mutta minkäänlaista hauta-
usta tai edes merkkiä sellaisesta ei kiviraken-
teesta löytynyt. Vasta viimeinen kaivauspäivä
ja valmiiden profilien tarkastelu toi valoa ra-
kenteen funktioon.

Kaivausalueen pohjoisprofilissa näkyi pit-
kä tasainen kivikerros, joka oli samalla kor-
keudella kuin esiin tuleen kallion korkein
kohta. Kaivausalueen länsipäädyn kiveys oli

osa tätä rakennetta. Se kuitenkin jatkui sy-
vemmälle kuin profilissa. Rakenne on tul-
kittavissa terassikiveykseksi. Joskus rau-
takaudella Papinkallio II:n laki on tasattu
asettelemalla kiviä tasaiseen kerrokseen kal-
lionnyppylän länsipuolelle. Kaivausalueen
länsiosassa ollut kivirakenne on terassikive-
yksen eteläreunaa, jossa kookkaat kivet tu-
kivat terassia.

Löytöjä otettiin talteen varsin vähän. Kos-
ka jälkityöt ovat vielä kesken, ei tarkkoja
määriä löydöistä ole vielä käytössä. Määräl-

lisesti suurimman löytöryhmän muodostaa
kuitenkin palanut savi, joka on tyypillistä rau-
takautiselle asuinpaikalle. Myös keramiikkaa
löydettiin varsin paljon.

Esinelöydöt jäivät myös vähäisiksi. Merkit-
tävimpiä löytöjä olivat pronssinen hevosen-
kenkäsoljen neula ja hioinkivi. Hevosenen-
käsoljen neula ajoittaa kohteen rautakauden
lopulle 1000-1100-luvulle jKr. Löydetyt sa-
viastianpalat ovat tyypillistä rautakauden ke-
ramiikka. Tähän mennessä ei vastaan ole vie-
lä kuitenkaan tullut yhtään koristeltua palaa,
jonka perusteella kohteen ajoitusta voitaisiin
vielä varmentaa.

Mielenkiintoisimpia löytöjä ovat kuitenkin
pienet palaneen saven palaset, joissa on ha-
vaittavissa pieniä reikiä ja säännöllisiä uria.
Nämä palaset ovat melko todennäköisesti
savimuottien kappaleita. Tämä viittaisi sii-
hen, että Papinkallio II on toiminut jonkin-
laisena verstaaluna, jossa on valettu pronss-
siesineitä.

Löydöt ja kentällä tehty havainnot viit-
taavat siihen, että nyt kaivettu alue osui mui-
naisjäännöksen keskusalueen reunaan. Kes-
kusalue on sittenkin sen varjellun komean
männyn alla. Tutkimukset osoittivat selväs-
ti, että Papinkallio II ei ole kalmisto ja että
mäennypylän laki on tasoitettu.

Kohteen käyttötarkoituksen selvittämisen
osalta kesän kaivaukset toivat esiin kokonaan
uusia ajatuksia. Ilmeisesti asuinrakennukset
ovat sijainneet Papinkallio I:n laella ja Pa-
pinkallio II on toiminut verstaaluna, jos-
sa mitä ilmeisimmin on valettu pronssia. Täl-
laisten toimintojen sijoittaminen kauemmas
asuinrakennuksista tuntuukin järkevältä. Var-
muus tulkintaan saadaan kuitenkin vain kai-
vauksia jatkamalla.

**Teksti ja kuvat
Jari Näränen**

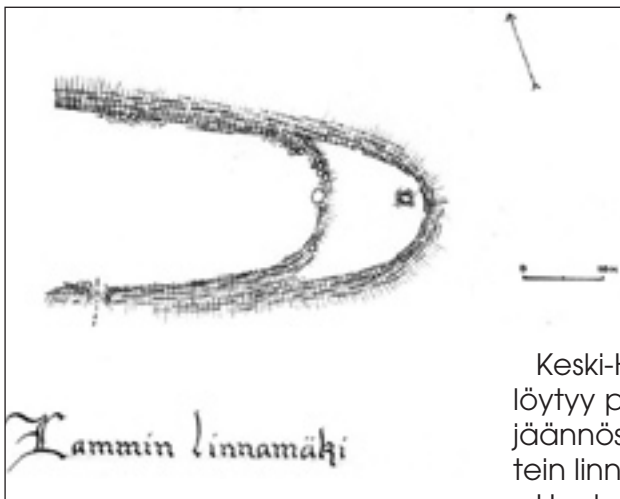

Hauho, Tuulos, Lammi

Keski-Hämeen linnavuorilla

Gammelgårdin miekanhiontakivi Lammilla

Keski-Hämeestä, Hauhon, Tuuloksen ja Lammin alueelta löytyy peräti yhdeksän linnavuorta. Osa niistä on rakennettujen jäänneperusteella varmoja, osa vähäisemmin perustein linnavuorina pidettyjä.

Hauholla asuva arkeologian harrastaja Kari Matilainen esittelee katsauksessaan eräitä kotiseutunsa muinaisjäännöksiä.

Keski-Hämeen muinaisjäänneiden määrä on huomattava, joten mielenkiintoisia kohteita täällä riittää. Useimmat Hauhon, Tuuloksen ja Lammin muinaisjäänneet ovat helppokulkuisia, sillä kohteet sijaitsevat kunnat halkovan Tampere-Lahti -tien eli valtatie 12:n läheisyydessä.

Hauhon ja Tuuloksen rautakautinen asutus oli sijoittunut Ilmoilanselän, Hauhonse-län, Iso-Roineen, Pyjäjärven ja Suolijärven vesistöjen muodostaman vesireitin varalle. Ilmoilanselältä on yhteys Vanajaveden Mal-lasveden kautta. Lammin suuntaan vesireit-ti katkeaa Suolijärven ja Ormajärven välille pienemmäksi joeksi. Lammin rautakautinen asutus oli keskittynyt Ormajärven, Pääjärven ja Kuohijärven liepeille.

Aloitin katsaukseni linnavuorista, joita Hauholla ovat Teponlinna ja Hyypiönvuori. Tuuloksesta löytyvät Hj. Appelgrenin luette-lon mukaan Laurinkallio, Kylänselänmäki, Ryömänlinna, Kitaruvenlinna ja Kestinpään-

kallio. Lammilta löytyvät Linnamäki ja Lin-nakallio.

Varmoja muinaislinnoja ovat Teponlinna ja Laurinkallio, joilla on havaittavissa selvät muurien jäänteet. Myös Kestinpäänkalliolla on havaittavissa vallin jäänteitä, tosin koh-de on tarkemmin tutkimatta ja täten 2. luokan muinaisjäänne.

Lammin Linnamäeltä on tehty rautakauti-nen esinelöytö ja lisäksi laella on havaitta-vissa heikkoja jälkiä valleista. Muut ovat

luonteeltaan joko liian laajoja laeltaan tai rin-teiltään loivia ollakseen muinaislinnoja.

Hauhon Hyypiönvuori on saattanut sijain-tinsa perusteella olla ns. pakolinna.

Ryömänlinna on J. Saukkosen toimesta vuonna 1983 todettu kalmistoalueeksi. Esi-nelöytöjä on Laurinkallion alla olevasta Py-häjärven Haaksivalkamasta tehty runsaasti, mm. miekkoja, miekanponsia, kirveenterä ja keihäänkärkiä. Muilta linnavuorilta ei ole teh-ty rautakautisia esinelöytöjä.

Tuuloksen Haaksivalkamaa, taustalla Laurinkallio.

Muinaislinnat

Teponlinna (P 679276, I 252463, K 106) sijaitsee Hauhon luoteiskulmalla Lautsiasa, Vähäjärven pohjukassa. Järven erottaa Ilmoilanselästä pieni kannas, jossa valtatie 12 kulkee.

Teponlinna on pienen kokonsa vuoksi ainutlaatuinen muinaislinna, sillä se on vain noin 40 metriä pitkä ja 25 metriä leveä. Runsaat muurinjäänteet ja sortunut porttikoh- ta sijaitsevat mäen eteläisellä loivimmalla rinteellä. Muualta Teponlinna on jyrkkä ja kallioinen. Kohteelle on viitoitus 12-tieltä.

Laurinkallio (Ristinaronkallio, Pahasen rata) (P 678371, I 254100, K 96) on Jutilan kylässä Tuuloksessa Pyhäjärven kaakkois- pohjukassa, myöskin lähellä Tampere-Lahti tietä. Opastusta kohteelle ei ole. Muinaislinna on laeltaan noin 50 x 160 metriä. Kohteen län- sirinteellä on havaittavissa kaksinkertaiset va- rustusten jäänteet. Sisempiä muurin jäänteitä on vielä jäljellä noin 50 metriä. Ne kaartavat etelästä länteen ja edelleen pohjoisosan rin- nettä. Porttikoh- ta on havaittavissa enää hei- kosti muurin luoteisosassa. Laurinkallio on muilta sivuiltaan jyrkkä ja kallioinen. Tämän muinaislinnan nimistä voisi päätellä, että sil- lä on ollut vanhempikin nimi, sillä sen nykyi- set kolme nimeä viittaavat vahvasti kristilli- seen aikaan.

Linnakallio (Kestinpäänkallio) (P 678202, I 254444, K 125) sijaitsee Tuuloksessa Toivaa- lan kylässä, Suolijärven koillispuolella, noin 4 kilometriä Laurinkalliolta kaakkoon. Linna- kallio on laeltaan noin 50 x 100 metriä ja sen ainoalla loivalla kaakkoisrinteellä on havait- tavissa muurin jäänteitä. Rinteen poikki kul- kee vallimainen kivikko, jossa voi havaita myös porttiaukon.

Julius Ailio tutki paikkaa kesäretkellään Tuuloksessa 1920-luvulla, ja määritteli ole- tetut muurin jäänteet luonnon muovaamiksi. Jouko Voionmaa päätyi 1930-luvun tutkimuk- sissaan siihen, että kyseessä on muinaislinna. Tämän jälkeen Kestinpäänkalliota ei ole tar- kemmin tutkittu.

Linnamäki (P 677532, I 255492, K 150) on Lammin keskustan tuntumassa, keskiai- kaisen harmaakivikirkon pohjoispuolella ole- va hiekkainen mäki. Muinaislinnan laki on noin 20 x 100 metriä. Rautakautiset vallien jäänteet laen loivemmalla, kaakkoispuolella ovat enää heikosti nähtävissä, koska vuonna 1918 laella suoritettiin linnoitustöitä. Kaak- koisrinteen alemmalla terassilla, lähellä reu- naa, on havaittavissa kivikehä, joka on ken- ties tulisija. Linnamäeltä on yksi esinelöytö: hevosenkenkäsoljen katkelma. Kohteelle ei ole opastusta.

*Hauhon
Teponlinna
läheltä*

ja kauempaa.

*Teponnan
porttikoh- ta*

*Kestinpäänkallion maastoa
valokuvassa*

Lammin miekanhiontakivet

Suomen tähän mennessä löydetystä viidestä miekanhiontakivestä kaksi sijaitsee Lammin, muut kolme Hattulassa. Lammin Gammelgårdin kivi oli ensimmäinen maastamme löydetystä miekanhiontakivistä ja on mielestäni hienoin näistä kaikista.

Gammelgårdin miekanhiontakivi (P 677708, I 255364, K 96) sijaitsee Lammin keskustasta noin kolme kilometriä luoteeseen, Vanhakartanon kylässä. Kivi on noin 15 metrin päässä Ormajärven rannasta, hevoshaan takana. Rantaan kulkee tie kartano-rakennuksen vierestä.

Kooltaan se on noin 1 x 1,5 metriä ja siinä on seitsemän selkeää uurrosta viuhkamaisessa muodossa.

Toinen Lammin miekanhiontakivistä sijaitsee Lieson kylässä, Kuohijärven Tollikonlahden Lahdenpohjassa (P 678451, I 255041, K 93), sementtijalustaan istutettuna, noin 50 metriä rannasta tien varrella. Vaikka kivi, ikävä kyllä, on rikottu kahteen osaan, niin siinä on havaittavissa ainakin 3 uurrosta.

Opastusta kummallekaan Lammin miekanhiontakivelle ei ole.

Teksti, piirrokset ja kuvat
Kari Matilainen
Harrastaja-arkeologi Hauholta

Lahdenpohjan miekanhiontakivi on istutettu sementtijalustalle. Kivi on kahdessa osassa.

Gammelgårdin kiven uurteita lähikuvassa.

Laurinkallion kivirivejä

Kenttätöissä tutkija kohtaa yleisönsä

Kenttätööt ovat solmukohta, jossa tutkija liikkuu asiakkaiden parissa ja hänen työnsä näkyy. Ajan ja rahan panostaminen utelioiden kanssa keskustelemiseen ja tiedon välittämiseen yleisölle on hyvä sijoitus kaikkien osapuolien kannalta – se on myös erinomaista museoiden markkinointia.

Näitä ajatuksia pohdittiin marraskuussa Turussa pidetyssä seminaarissa, jonka järjestivät Esihistoriamatkailun kehittämissyhteistyö Louhi ja yliopiston museologian oppiaine.

Päivän aikana kuultiin mm. tiedottaja-arkeologin kokemuksia viime kesän kaivauksilta Turun tuomiokirkon luota sekä siitä, miten Eurajoen lapsista nyt huikea osa haluaa isona arkeologiksi, kiitos koulun ja tutkijoiden yhteisten ponnistusten.

Inventoimassa tai kaivauksilla työskentelevä tutkija kiinnostaa paikallisia asukkaita, maanomistajia ja tiedotusvälineitä, pohti seminaarin avannut museologian lehtori Sirkku Pihlman. Sitä kautta tarjoutuu mahdollisuus markkinoida oman työn ydintä eli kulttuuriperintöä suoraan, lähietäisyydeltä.

- Tutkija liikkuu toisille tutussa ympäristössä ja siis saa mahdollisuuden koskettaa koh-

taamilleen ihmisille henkilökohtaisesti tärkeitä asioita. Hän voi sekä oppia asiakkaista että viestiä näille hyvin läheisistä arvoasioista, pohti Pihlman.

Ongelma on siinä, että aikaa yleisön kanssa kommunikointiin on varattu riittämättömästi. Työssä tärkeämmäksi koetaan tiedon pelastaminen, ei sen välittäminen eteenpäin.

Pihlman uskoo viimeaikaisten kenttätö-

kokemusten opettaneen, että ajan ja rahan panostaminen kommunikaatioon on hyvä sijoitus kaikkien osapuolten kannalta.

Varhainen Turku kiinnosti valtavasti

Turun tuomiokirkon ympäristössä alkaneen Varhainen Turku –hankkeen tiedottajana ja PR-arkeologina viime kesän kaivauksilla toi-

minut Kirsi Majantie kertoi järjestelyn toimineen hyvin.

- Ihmiset pitivät tärkeänä, että heille kerrottiin tutkimusten kulusta, painotti Majantie.

Kaivauksille otettiin PR-arkeologi, koska jo etukäteen oletettiin, että uteliaita tulee paljon. Kaivajille haluttiin taata työrauha ja samalla vastata ihmisten kiinnostukseen.

- Se sujui suhteellisen hyvin, mutta ohikulkijoiden ja opastuksille tulleen määrä oli paljon suurempi kuin odotettiin. Yksi tiedottaja ei riittänyt kolmelle montulle yhtä aikaa, valittelei Majantie.

Ensi kesäksi kaivaukselle toivottiin jo kahta tiedottamiseen omistautuvaa arkeologia.

Tiedon välittämisen näkökulmasta Varhainen Turku onnistui erinomaisesti. Eri tilaisuuksiin osallistui noin tuhat kuulijaa.

Maakuntamuseon opastuksilla tilastoitiin 390 kävijää ja Aboa Vetuksen vetämällä kierroksella 280.

Kaikkiaan 1150-1200 eri-ikäistä koululaista kävi kaivausten ympärillä tutustumassa kaupungin menneisyyteen. Topeliuksen koulun 5. luokka teki aiheesta jopa näyttelyn ”Kaverimme keskiajalla”. Sen tarinoiden inspiroijana olivat kaivauksilla tehdyt löydöt.

- Lasten on helppo tulla museoon tämän jälkeen. Heitä on jo tullut, ja he ovat tuoneet perheensäkin, kertoo Majantie.

Säännölliset lehdistötilaisuudet poikivat vähintään 47 lehtijuttua, yli 20 radiohaastattelua, tv-pätkiä ja nettiartikkeleita. Kaikki suurimmat tiedotusvälineet olivat aiheesta kiinnostuneita valtakunnan televisiokanavista ja Helsingin Sanomista alkaen.

Viikinkiaika myi Laitilassa

Museoviraston Laitilassa järjestämille yleisökaivauksille osallistui kesällä 2004 kaikkiaan 52 kaivajaa ja vuonna 2005 yhteensä 61. Vain kymmenkunta heistä oli samoja molempina kesinä, eikä suurella enemmistöllä heistä ollut aiempaa kosketusta kaivauksiin tai arkeologian harrastamiseen, kertoi tutkija Marja Pälkkö yleisökaivausten kävijöistä.

Keskimäärin kävijät viipyivät 2,4 päivää. Itse kaivajien lisäksi paikalla vieraili 90 muuta kävijää.

Yleisökaivausten kohteen on oltava riskitön, jotta mitään ei hukataisi, ja samalla runsaslöytöinen, jotta kaivajien mielenkiinto säilyy yllä. Vainiomäen polttokenttäkalmisto

täytti asetetut lähtökohdat.

- Viikinkiaika on ”myyvä” kohde, jonka suuri yleisö ymmärtää, totesi Pälkkö.

Tieteellisyyden kriteerit ovat yleisökaivauksella samat kuin tutkimuskaivauksissakin.

Matkailutuotteena kaivaustyö ei tämän kokemuksen perusteella ole kovin kannattava, koska henkilökuntaa tarvitaan paljon. Pelkäs-tään palkkakulujen kattamiseksi päivämaksu

olisi nostettava 35-50 euroon, laskeskeli Pälkkö. Silloinkin henkilökuntaa pitäisi vähentää ja osallistujia lisätä.

Viime kesänä peritty 10 euron päivähinta ei yleisesti ottaen aiheuttanut nikottelua.

Oheispalvelujen kautta paikkakunta saat-taa kerätä matkailutuloloja. Laitilassa laskettiin nelisenkymmentä yöpymistä ja Untamalan kesämyymälässä liikkui kaivausviikoil-la tavallista maksuhaluisempia asiakkaita. Paikkakunnalle tulee ehkä matkailijoita, joita muuten ei tulisi.

Oma haasteensa on maksavien asiakkaiden huomioiminen itse työskentelyssä. Heidän ja tieteen ehdot on sovittava yhteen.

Toiveammatiksi arkeologi

Voiko koulun ja tutkijoiden hanketta pitää onnistuneena, jos lapset sen jälkeen leikkivät hiekkalaatikolla arkeologia? Ainakin Muuritutkimus Ky:n tutkija Hannele Lehtosen ja

Eurajoen yläasteen rehtori Ilkka Heikkilän esitys kirvoitti seminaariväestä iloisen naurunpyrkähdys.

Kaikki Eurajoen seiskaluokkalaisten ja ala-asteen koululaisten saivat Liinmaan linnan tutkimushankkeen yhteydessä neljän oppitunnin annoksen arkeologiaa, johon sisältyi sekä teoriaa että kaivamista linnan raunioilla.

- Tavoitteena oli luoda kiinnostusta, elävöittää tietoa, tuoda esiin veto-voimainen kohde ja tuottaa sopivaa oheismateriaalia, listasi Lehtonen.

Kaikkiaan 12 ryhmää seitsemästä eri koulusta osallistui opetukseen, joka opetti myös tutkijoita. Kun löytöjä oli niukasti, piti välillä pitää juoksukilpailuja ja linnan ympäri, jotta keskittyminen säilyi.

- Koululaisten taatusti muistavat nämä tunnukset, ja arkeologian arvostus nousi varmasti, uskoo Lehtonen.

Koululaisille pidettyjen oppituntien lisäksi hankkeen yhteydessä järjestettiin lauantaikaivauksia aikuisille. Näyttely ja seminaari ovat vielä tulossa.

Tutkijat vakuuttuivat eurajokelaisten tiedonhalusta. Jo ensimmäiseen avointen ovien iltaan saapui yllättäen peräti 40-50 ihmistä. Syksyn lauantaikaivauksille osallistui noin 70 aikuista ja kymmenkunta lasta.

Myös koululle yhteistyö toi Heikkilän mielestä pelkkää plus-saa.

Kaivaustöihin tutustuminen antoi konkreettisen alun viidenluokkalaisten historian opiskelulle. Kouluille ja koululaisille se oli antoisaa kokemus ja toteutti kaikki tavoitteet, joita koulun ulkopuoliselle opetukselle on asetettu: se jäsensi tietoja, toi vaihtelua opetukseen, lähensi koulua ympäristönsä ja opettajakeskeisyysskin väheni.

Teksti ja kuvat Raija Herrala

RIKKALAPIO JA MELKEIN KOKO HEVONEN eli metallinpaljastinlöytöjä Retulansaaresta

Mikä saa keski-ikäisen mukavuudenhaluisen naisihmisen törötämään tienposkessa lokakuuisena lauantaiaamuna klo 7.20 varustuksenaan naparetkivaatetus, eväät ja metallinpaljastin? Arkeologiasta innostuneina lukijoina varmasti jo arvasittekin, että syynä oli osallistuminen Retulansaaren arkeologiseen tutkimusleiriin 15.-16.10. Ja koska säätsäat yleensäkin tuntuvat suosivan arkeologiaharrastustani, oli viikkoja jatkunut leppeä syysilma vaihtunut sopivasti hyiseen pohjoistuuleen ja uhkaavan synkkiin pilvenmollukoihin. Onneksi olin viikolla investoinut taatusti veden- ja tuulenpitävään vaatetukseen ja varustautunut muutoinkin lämpimästi. Edellisenä viikonloppuna olisikin luultavasti tullut toimeen shortseilla ja tee-paidalla.

Metallinpaljastimien avulla käytiin läpi viljelysmaata vähintään hehtaarin verran.

Retulansaaren leiriviikonloppusa minua houkutteli erityisesti tilaisuus metallinpaljastimen käyttöön arkeologisen tutkimuksen kannalta mielekkäällä tavalla. Tähän mennessähän olin huvitellut taannoin lahjaksi saamani piipparin kanssa vain kotitilani pelloilla. Sieltä olin onnistunut löytämään erilaisten naulojen ja epämääräisten rautaklönttien lisäksi pari 1700-luvun kolikkoa sekä – mainittakoon nyt taas kerran – ylpeyden aiheeni eli 1520-luvulle ajoittuvan klippingin.

Koskapa olin (kylähullun maineen lisäksi) onnistunut edelliskeväänä hankkimaan itseleni ”piipparikyynärpääksi” nimeämäni vaiivan, en ollut pitkään aikaan kierrellyt pelto- ja vempaimeni kanssa.

Tähän mennessä olin myös totta puhuen kokenut, ettei metallinpaljastimesta ollut syytä keskustella vakavamielisissä arkeologipiireissä, vaan moisen omistaja luokiteltiin automaattisesti aartenmetsästäjien surkeaan kastiin. Positiivista siis oli, että Taivaisen Jouni oli ennakkoluulottomasti päättänyt hyödyntää tutkimuksissaan myös tällaista apuvälinettä!

Retulansaaressa me Turun suunnasta tulleet harrastajat siis ryhdyimme kiertelemään kahden metallinpaljastimen kera Myllymäen pelloksi muokatulla osalla muun porukan ryhtyessä kaivamaan koekuoppia varsinaiselle röykkiöalueelle.

Peltoa ei ollut kynnetty vaan se oli kevytmuokattu, mikä oli metallinpaljastimen kannalta hyvä asia, mutta hankaloitti pintapöimintää, koska pelloin pinta peittyi paljolti kasvillisuuteen. Päätimme edetä systemaattisesti kahtena ryhmänä siten että toinen porukka kulki vähän edellä ja toinen parin metrin etäisyydellä sivusuunnassa.

Aivan lähekkäin ei piipparien kanssa voi-

nut kulkea, koska ne lähietäisyydellä ryhtyivät ”murisemaan” toisilleen (eli selvästi-kin puolustamaan reviiiriään). Löytöpaikat oli määrä merkitä tikuilla, jotta Jouni pystyi paikantamaan ne GPS-laitteellaan.

Innokkaana lähdimme toteuttamaan arvokasta tutkimusrooliaamme lastat ja lapiot valmiina kaivamaan päivänvaloon miekat ja spiraalirannerenkaat. Heti alkumetreillä kum-

Koekuoppa röykkiöön.

Eeva tekee koekuoppaa peltoon, oletetun röykkiölinjan jatkeen kohdalle.

ramiikan palasia.

Markulta sain myös paljon kaivauksiin liittyvää hyödyllistä tietoa muun rattoisan ru-pattelun ohella. Täytyy myöntää että työte-homme ei ehkä Jounin ja Mian tutkimusten kannalta ollut paras mahdollinen, mutta mikä tärkeintä meillä oli mukavaa.

Lienee pakko kertoa myös leirin lopuksi sattunut nolonpuoleinen tapaus. Kun olimme Markun kanssa saaneet koekuoppamme kai-vaukset valmiiksi, päätimme vielä kokeilla metallinpaljastimella, josko syvemmällä kivi-en alla olisi ollut luvassa jotain kiinnostavaa. Siispä viritin piipparini ja osoitin sillä kohti kuopan pohjaa. Ja yllätys yllätys; kuopan toi-sella reunalla paljastin ryhtyi antamaan ponte-vaa merkkiäntä.

Siltä seisomalta sitten tietenkin ryntäsimme innokkaina kertomaan uutista Jounille. Taisin olla yhtä punainen kuin takkini, kun Jouni vä-hän aikaa mietittyään siirsi kuopan reunalle jääneen rikkalapion sivummalle ja sai piippa-rini hiljenemään välittömästi...

No sattuuhan sitä.

Leiri oli joka tapauksessa antoisa ja mie-lenkiintoinen, vaikka tällä kertaa miekat ja rannerenkaat jäivätkin meiltä piipparin käyt-täjiltä löytämättä. Saimme vain kateellisina ihailla, kun yhdestä koekuopasta oli löyty-nyt pronssinen rannerenkaan näköinen esine. Mutta taas tuli opittua paljon uutta ja hauskaa oli. Ja kyllähän ne naulatkin ovat mielenkiin-toisia...

**Teksti Jaana Airola
Kuvat Jouni Taivainen ja
Markku Lemmetti**

pikin piippari antoikin pontevia merkkejä met-alliesineiden läsnäolosta.

Kovin syvälle ei tarvinnut kaivautua, kun jo komea vääntynyt naula putkahti esiin. Päivän mittaan naulakokoelmamme kasvoikin varsin merkittäväksi sisältäen erikokoisia, -ikäisiä ja -muotoisia yksilöitä. Jounin tutkimuskysy-myksiä ne eivät ilmeisesti kuitenkaan valais-seet erityisen hyvin...

Naulojen lisäksi löysimme viikonlopun ai-kana myös kolme hevosenkenkää (enää puut-tui vain yksi kenkä ja hevonen), ison rautaisen saranan (joka ensin näytti lupaavasti miekal-ta), rautahaan ym. Paikalla lienee joskus si-jainnut lato tai muu rakennus, jota ei kui-tenkaan enää 1930-luvun lopulla otetuissa ilmavalokuviissa näkynyt.

Sinnikkäiden lapiotöiden jälkeen maan uu-menista paljastui myös iso rautalaakerin (?) puolikas, josta ryhmämme totesi viisaasti ”Ei kai se vaan pommi ol”. Hiljennyimmekin het-keksi pohtimaan alueen sodanaikaista histo-riaa ja työme vaarapuolia. Kiinnostavam-pia löytöjä olivat ruosteinen veitsi (ilmeisesti ei kuitenkaan rautakautinen) ja pieni pala rau-takuonaa.

Vaikka lopettelimme työt jo kolmen mais-sa, etukäteen suunnitelmassa olleet iltakäve-lyt lähiseudun muinaiskohteisiin jäivät täl-lä kertaa valitettavasti toteuttamatta. Päivä jäänraikkaassa ulkoilmassa oli uuvuttanut tiimimme niin tyystin, että ruokailun jälkeen nuupahdimme Uutisvuodon ynnä muiden lau-antai-illan TV-ohjelmien ääreen. Pettymyk-sekseni ilta ei näin poikanut myöskään min-käänlaista arkeologian harrastukseen liittyvää henkevä keskustelua eikä uusia ideoita, ellei sellaiseksi lueta hevosen hankkimista jaostol-le (sisäpiirihuumoria...)

Aamukahvin ääressä porukka olikin onnek-si jo taas selvästi piristynyt, jolloin ideoitakin saatiin syntymään – niistä kuullaan ehkä sit-

ten lisää myöhemmin.

Toisena leiripäivänä olimme päättäneet tut-kia vielä hieman tarkemmin pellon korkein-ta kohtaa, jonne vanhojen ilmavalokuvien perusteella pitkänomaiset röykkiömuodostel-mat olisivat aikanaan saattaneet jatkua. Met-tallinpaljastin ei kuitenkaan löytänyt kyseisel-tä alueelta edes nauloja, joten Markun kanssa luovutimme tältä erää ja ryhdyimme avusta-maan muuta joukkoa koekuoppien kaivami-nessa. Heimo ja Kari jaksoivat vielä sinnik-käästi jatkaa tutkimuksia pellon alaosassa loppupäivän ajan, ja Eeva ryhtyi kaivamaan koekuoppaa pellon puolelle oletetulle rök-kiölinjalle.

Koekuopassamme emme Markun kanssa päässeet kovinkaan syvälle, kun vastaan tuli niin isoja kiviä, ettei niiden irrottaminen ollut mahdollista. Pussiin talletettaviksi löydöik-si kertyi savitiivistettä ja pieniä tummia ke-

Jutun kirjoittaja, Jaana, ihmettelee palanutta savitiivistettä kädet kohmeessa.

Pohjoinen tapaoikeus ja katolinen kirkko kamppailivat keskiajan aviovuoteesta

Tahdotko?

- Tahdotko sinä? kysyy pappi nykyäänkin alttarilla avioliittoon vihittävilta.

Mutta miksi? Siksi, että keskiajan katolinen kirkko halusi varmistaa morsianten astuvan vapaaehtoisesti pyhän sakramentin toimitukseen. Kirkon näkemyksen mukaan liitto oli ikuinen toisin kuin vanha tapaoikeus oli opettanut.

Rakkaus ja avioliitto näyttäytyvät keskiajan kahden erilaisen kulttuurin taistelukenttänä, kun museolehtori Minna Hautio esittelee Aboa Vetus & Ars Nova -museon uutta näyttelyä.

Bergenissä, Bryggenin museossa tuotettu teemanäyttely ”Ikuisesti sinun” kertoo rakkaudesta ja sitoutumisesta keskiajalla. Teema on ikuinen eikä suomalainen yhteiskunta poikennut ratkaisevasti siitä germaaniseen tapaoikeuteen perustuvasta yhteiskunnasta, josta näyttelyn tekstit kertovat.

Näyttelyä Turkuun sovitettaessa kävi ilmi, että sen teemaa on Suomessa tutkittu varsin paljon, ja kuvitustakin on runsaasti omasta takaa.

Kuvitus ja esineistö onkin puhtaasti suomalaista, mm. sormuksia Kansallismuseon kokoelmista sekä kuvia Hattulan ja Tavassalon kirkoista ja Turun linnasta. Paljon puhuvia ovat myös Codex Aboensis –kirjan tekstiä elävöittäneet koristekirjaimet ihmis-hahmoineen – niistä monet liittyvät rakkauden teemaan.

Codex Aboensis –teoksessa yhdistyvät Maunu Eerikpojan maanlaki ja kirkkokaari. Kuvituksen yksityiskohdat viittaavat siihen, että kirja on tehty Suomessa ja siis todennäköisimmin Turussa.

Turun linnan rakastavaiset. Turun maakuntamuseo/ Martti Puhakka

Germaanisen tapaoikeuden mukaan naisella ei ollut avioliittoon paljonkaan sanomista. Naimakauppa oli sukujen välinen sopimus, jossa morsian oli välikappaleena. Välttämättömistä syistä liitosta myös erottiin.

- Kirkon opit erosivat tästä. Naisella piti

olla oikeus ilmaista mielipiteensä ja mennä avioliittoon vapaaehtoisesti, koska kyseessä on purkamaton sakramentti. Siksi morsiamen myötämielisyys piti tutkia, selvittää Hautio.

Kolmesti toistettuun kysymykseen tuskin käytännössä vastattiin kieltävästi.

Käsien symboliikkaa 1500-1600-lukujen kihlasormuksissa. Kultainen Raisiosta, hopeinen Luumäeltä. Esineet Kansallismuseosta.

Kihlajaiset. Olaus Magnuksen vuodelta 1555 olevan alkuperäisteoksen Pohjoisten kansojen historia mukaan piirtänyt Jari Soini.

- Ei naisen osa muuttunut hetkessä, Hautio muistuttaa.

Kirkollinen vihkiminen ei suinkaan ollut keskiajalla mikään yleinen käytäntö. Kirkon edustajat kävivät koko keskiajan pitkää kamppailua uusien tapojen juurruttamiseksi. Ihmiset pitivät kiinni esipolviensa tavoista ja kokivat ne riittäviksi, joten kirkon seremoniasta tuli osa avioliiton solmimisen käytäntöä vasta hitaasti. Se yleistyi vasta 1400-luvulla. Liiton laillisuus vahvistettiin 1600-luvulle saakka muilla keinoin, ja messu merkitsi tehdyn sopimuksen siunausta.

Sukujen sopimus

Tapayhteiskunnan kosintaa ja kihlausta leimaa se, että kyseessä on sukujen välinen toimi. Se näkyy tavoissa aina siitä lähtien, kun sulhanen pohtii valintaansa. Kihlajaisissa sukujen edustajat kertovat tulevista lahjoista – siitä mitä morsian tuo sukuun ja mitä tuleva aviomies lupaa vaimolleen turvallisuuden takaavaksi huomenlahjaksi.

Kihlasormuksen yhteen liitetyt kädet eivät olekaan tulevan pariskunnan, vaan sulhasen ja neitoa edustavan, näittäjänä toimivan miespuolisen sukulaisen kädet. Kyse on sopimuksen vahvistuksesta. Myös ”häiden juominen” ja kihlajaisluet ovat osa vanhaa tapaa kauppojen vahvistamisessa.

Kun Hattulan kirkon kuvassa Josefin ja Marian kihlausesta pappi yhdistää pariskunnan kädet, kuvassa voikin nähdä kirkon pyrkimyksen siihen, ettei naisen yli käveltäisi, koska hänen on osallistuttava avioliiton sakramenttiin vapaaehtoisesti.

Avaimet. Avioliiton kautta naiselle lankesi sekä valtaa että vastuuta.

Museolehtori Minna Hautio esittelee näyttelyä.

275 kiellettyä päivää

Kihlaus oli oikeustoimena niin vahva, että varsinkin rahvaan parissa avioelämä saatettiin aloittaa heti sen jälkeen. Kirkko tosin hangoiteli vastaan tässäkin.

Avioliiton esteet tutkittiin tarkoin, eikä vihi-kipäivän löytäminenkaan ollut kovin helppoa. Avioliitto toteutui, kun pari saatettiin yhteiseen häävuoteeseen, mutta seksuaalinen kanssakäyminen oli kirkon mukaan kiellettyä 275 päivää vuodesta ja sallittua vain 90 päivää. Siispä mikä tahansa päivä ei käynyt häiden järjestämiseen.

Keskiajan kirkko hyväksyi seksin avioliitossakin vain, jos tarkoituksena oli lasten hankkiminen. Valaiseva onkin näyttelyyn koottu taulu, jossa käydään läpi erilaiset esteet sukupuoliselle kanssakäymiselle. Onko helluntai tai pääsiäinen, joului tai joku muu kirkkopyhä? Imettääkö puoliso tai odottaako? – Unohda koko juttu!

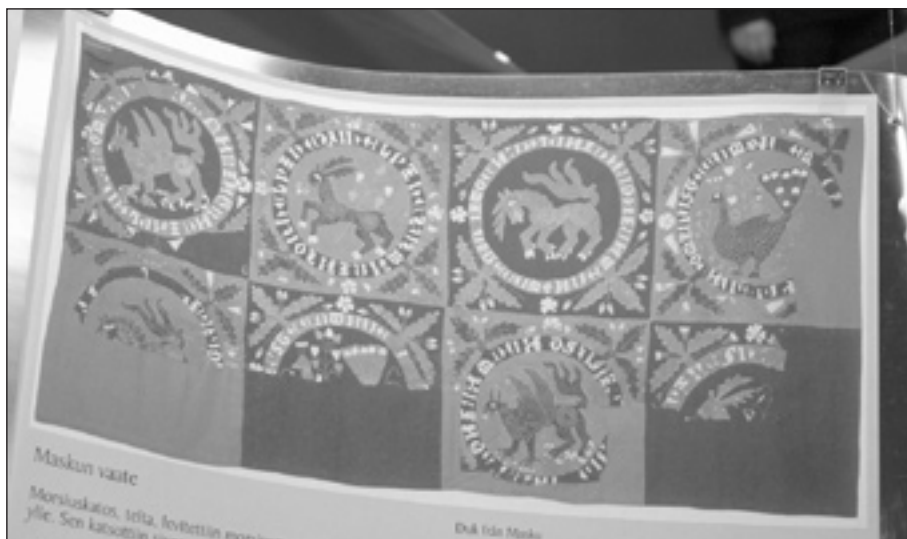
Kirkon ankarat säännöt eivät käytännössä toteutuneet edes selibaattiin määrättyjen kirkonmiesten, pappien ja munkkien osalta. Se käy selkeästi ilmi lakipykälästä ja muista säilyneistä teksteistä. Eihän pappeja muuten olisi jouduttu erikseen kieltämään ”pitämästä jalkavaimoja kotona tai naapurissa”.

Merkki olemassa olevasta todellisuudesta oli sekin, että lainsäätäjän piti pohtia yleisemminkin esimerkiksi jalkavaimojen lasten perintöoikeutta.

Ehkä mielenkiintoisin näyttelyn esineistä on Kansallisarkistosta lainassa oleva pergamentti, lahjakirje, jolla Isnäsin kartanon herra Hans Nilsson lahjoittaa huomenlahjaksi vaimolleen Ingeborgille suuren maaomaisuuden Uudeltamaalta sekä kivitalon Tukholmasta. Lahjoituksen ovat sineteillään vahvistaneet 14 hyvää ja nuhteetonta todistajaa, hekin merkittäviä maanomistajia. Sinetit ikävä kyllä on jossain vaiheessa leikattu pois.

Teemanäyttely ”Ikuisesti sinun” on esillä Aboa Vetus & Ars Novassa 23. huhtikuuta saakka.

Näyttelyn toteuttamisessa ovat olleet mukana Nordisk Nätverk for Medeltidsmuseerna, Kansallisarkisto, Kansalliskirjasto, Koneen säätiö, Liedon Vanhalinnan museo, Museovirasto, Suomen Kansallismuseo sekä Turun maakuntamuseo.

Maskun kirkosta löytyneessä tekstiilissä on moninkertaisesti kirjailtuna enkelin tervehdys Neitsyt Marialle. Vaate saattaa olla telta eli morsiuskatos, Naantalin birgittalaisnunnien kirjailua 1400-luvulta.

Suomen vanhimman lakikirjan, Codex Aboensin koristelua. Munkki tai pappismies kantaa salaista syntisäkkiään, kaavun alle piilotettua naista. Mies ryömii salaa rakastajattarensa luo. Rakastajatar itse hämmöittää taustalla. Oluttynnyriä kantava mies huudahtaa: Willom wi drikka – Juokaamme! Kuvaan liittyvä teksti antaa ohjeita siitä, miten huomenlahja on annettava. Kuvat Kansalliskirjasto / Koneen säätiö

Hääseurue. Olaus Magnuksen vuodelta 1555 olevan alkuperäisteoksen Pohjoisten kansojen historia mukaan piirtänyt Jari Soini.

ARKEOLOGIAA TV-RUUDUSSA

MAAN POVESTA – SUOMEN ARKEOLOGIAA
TV1 / YLE Teema perjantaisin YLE TV 1 alkaen
3.3.2006 klo 17.10, uusinnat sunnuntaisin alkaen
5.3.2006 klo 12.05

YLE Teema maanantaisin alkaen 6.3.2006
klo 20.00 uusinnat alkaen 7.3.2006 tiistaisin klo
17.30.

Keitä me suomalaiset olemme? Miten ennen elimme? Kuka kaivaa ja miksi? Työvälineinäkö ruoska ja lierihattu? Mitä kotitalon alta tai kasvimaalta voikaan löytyä? Mitä kentällä otetuille näytteille tapahtuu ja mitä ne kertovat meille?

Maan povesta –ohjelmasarjassa tutustutaan suomalaisen kulttuurin juuriin esihistoriasta lähtien. Monet käsitykset historiastamme ovat viime vuosina muuttuneet tai tarkentuneet lisääntyneen arkeologisen tiedon sekä luonnontieteellisen tutkimuksen ansiosta.

Mitä esihistoriasta on tänä päivänä jäljellä ja miten tavallinen ihminen voi tutkita näitä jälkiä maastossa? Ohjelmasarjassa arkeologit kuljettavat meidät aikamatkalle niin kaivauksille, tutkijoiden maailmaan kuin matti meikäläisten takapihoille ja pelloillekin aina Ahvenanmaalta jäämerelle. Matkan varrella tarkastellaan kalliomaalauksia ja kuppikiviä, kaivetaan esiin keskiaikaista kaupunkia, pistäydytään jätinkirkolla ja linnan raunioilla, kalmistokaivauksilla ja hautaröykkiöillä. Välillä kiivetään rautakautiselle linnavuorelle tai samotaan kivikautisilla asuin- ja hylkeenpyyntipaikoilla.

Tutkimuksiin pohjaavat tietokonemallinnukset havainnollistavat uusinta tietoa ja kokeellisen arkeologian työnäytteet kertovat eri aikojen elämästä. Kansallismuseon kokoelmien esinearteet tarjoillaan katsojalle huikaisevan visuaalisesti.

Ohjelmasarjan ovat toimittaneet Lea Froloff ja Ulla Korpela.

Sarjaan liittyvä verkkosivusto www.yle.fi/arkeologia avautuu helmikuun lopulla. Se tarjoaa taustatietoa ohjelmasarjan kuvauspaikoista, historiallisista aikakausista, arkeologiasta tutkimusalana ja arkeologian opinnoista avoimissa yliopistoissa.

Keitä olemme, mistä tulemme? 3.3.2006

Keitä me suomalaiset oikein olemme? Mistä ja miksi ihmeessä tänne Pohjan perille oikein tultiin? Ketkä ovat lähisukulaisiamme? Suomalaisten korkeat poskipäät ja leveät leukaperät kun kertovat alkuperäämme enemmän muinaisista elinkeinoista ja siitä mitä on syöty, sanoo antropologi Markku Niskanen.

Ohjelmasarjan ensimmäisessä osassa ollaan muinaisten esisiemmen jäljillä. Mitä arkeologia yhdessä genetiikan, kielitieteen, fyysisen antropologian ja geologian kanssa on saanut selville suomalaisten juurista ja esisiemme varhaisimmista vaiheista?

Vanha käsitys on, että me suomalaiset olemme kotoisin Volgan mutkasta.

-Tätä käsitystä ollaan laittamassa romukoppaan, sanoo geneetikko Kirsi Huoponen. -Ei ole ollut olemassa mitään erillistä isovanhempiemme populaatiota, josta suomalaiset ovat saaneet alkunsa. Me olemme eurooppalainen kansa.

Kun maa jääkauden jälkeen vähitellen alkoi nousta, tuli uusiin seutuihin hyvin pian tutustumaan sekä metsän eläimiä, kuten majavia ja hirviä että kivikauden

ihmisiä. Vaikka Ahvenanmaan saaret vasta pikkuruksina kurkistivat meren sylistä, löysivät ihmiset tiensä sinnekin ja elivät hylkeenpyynnillä. Olemme tottuneet ajatukseen, että Suomen alueen ensimmäiset asukkaat ovat eleleet maan eteläisessä osassa. Ohjelmassa vieraillaan kuitenkin Pohjois-Lapissa, Utsjoen Vetsijärvellä tiettömän taipaleen takana, jossa arkeologit kaivavat yhtä Suomen vanhimmista asuinpaikoista.

Elettiin sitä kivikaudellakin 10.3.2006

Kivikaudellakin asuttiin jo rivitalossa. Ainakin Kierikissä Yli-Iissä, josta löytyy ainutlaatuisen asumuspainanne. Se kertoo paikalla sijainneen kivikautisen rivitalon. Kierikin alue sijaitsi suojaisan merenlahden pohjukassa hiekkarannalla jokisuussa. 5000-6000 vuotta sitten Iijoki tarjosi runsaan ravinnon eri vuodenaikoina, nahkoja ja hylkeen traania riitti kaupattavaksi asti.

Minkälaista oli elämä kivikauden arjessa? Minkälaisia olivat elämän ehdot ja edellytykset?

Olivatko talvet kylmiä ja ankaria, elämä raskasta ja ilotonta taistelua elannosta? Jäikö selviytymiskamppailulta lainkaan vapaata aikaa?

Mitä kauempana tarkastelemme aikakausi on, sitä vaikeampi meidän on mielikuvissamme tavoittaa tuolloin eläneen ihmisen maailmaa. Arkeologinen tutkimus tuo kuitenkin muinaisen ajan lähemmäs. Kivikaudelta on säilynyt varsin runsaasti esineistöä sekä jälkiä asuin- ja pyyntipaikoista, joiden perusteella voidaan päätellä yllättävän paljon muinaisesta elämästä.

Kaatuuko kivikirveellä puu, ja jos kaatuu, kuinka vaivalloisesti? Ohjelmassa kokeillaan muinaisia työmenetelmiä ja sytytetään ikiaikaisilla menetelmillä tulta, elämän ehtoa.

Haudan kertomaa 17.3.2006

Kaarinan Kirkkomäen haudassa lepäsi nuori mustatukkainen nainen ohrantähkät rinnalle asetetuissa käsissään. Hautalöydön koru- ja tekstiilijäänteet muodostavat pala palalta kuvaa puuvun muinaisesta kantajasta. Ne ovat myös innoittaneet kokeellisen arkeologian taitajia valmistamaan koruja ja tekstiilejä vanhojen pronssi- ja rautakauden työtapojen mukaan. Kaarinan muinaispukua varten kehrättiin vanhaan tyyliin yli 30 kilometriä hienoa lankaa.

Hautalöydöt ovat pääasiallinen tiedonlähde metallikauden ihmisistä ja elämästä. Ne kertovat myös vaikutteiden ja muotien välittymisestä kansoilta toiselle. Vainajan mukana haudatut esineet kertovat hänen asemastaan ja ammatistaan. Oliko vaa-ka kauppiaan merkki? Onko upea mahtimiehen miekka verrattavissa nykyajan luksusautoon? Euran Luistarissa on yli 1300 haudattua pronssikaudelta keskiaikaan. Ruumishautaus yleistyi Euran seudulla viitisensataa vuotta aiemmin kuin muualla.

Kolmannessa osassa seurataan miten muinaistekniikan opiskelijat Mynämäellä valavat pronssikoruja siihen tapaan kuin sen tekivät pronssikauden ihmiset. He myös kehräävät, kutovat pystykangaspuilla, takovat rautaa, valmistavat upeita aseita ja voitit. Vanhan esikuvan mukaan rakennetussa viikinkiveneessä on yli tuhat käsin taottua naulaa. Miten käy neitsytmatkalla – pysykö paatti pinnalla?

Viljely valtaa alaa 24.3.2006

Kasvaako pihapiirissäsi sianmaltsa eli sikoangervo? Se kertoo todennäköisesti rautakautisen kylän sijainneen kotinurkillasi. Kotoisista viljoistamme tänne rautautui ensimmäisenä ohra. Sitä seurasivat vehnä, ruis ja kaura.

Kun tutkitaan maanviljelyn leviämistä maahamme, jatkavat kasvijäänne- ja siitepölytutkimus siitä mihin arkeologian keinot eivät yllä.

Lounais-Suomea pidetään maanviljelyn kehtona. Onko kunnia-asema sittenkään niin itsestään selvä? Viime vuosina on myös takamailta, etenkin Itä-Suomesta, löydetty merkkejä varhaisesta viljelystä. Silloisissa olosuhteissa oli kuitenkin viljelyä tehokkaampia tapoja hankkia elanto.

Viljelyn omaksumiseen liittyi myös sosiaalisia syitä: oli hyvä omata liittolaisia ja kumppaneita. Niiden hankkimisessa tärkeään rooliin nousi olut.

- Itse asiassa - eikä se ole mikään kevytmielisesti esitetty teoria - on esitetty näkemyksiä siitä, että oluen pano olisi ollut yksi keskeisin syy maanviljelyn omaksumiseen, huomauttaa Turun yliopiston arkeologian professori Jussi-Pekka Taavitsainen.

Sarjan neljännessä osassa liikutaan Liedon Vanhalinnan maisemissa. Linnavuoren laelta avautuu näköala Suomen maanviljelyn historiaan. Näköpiiriin osuu metsänreuna, josta on löytynyt maamme tähän asti vanhin 3600-vuotias ohranjyvä. Linnavuoren juurella taas kaivetaan esiin vanhaa rautakautista asuinpaikkaa. Kaivausten saaliina onkin mm. 1100-1200-luvulta peräisin oleva ase, jota ohjelmassa päästään konservoimaan Suomen Kansallismuseoon.

Keskiajan kaupungissa 31.3.2006

Kaupunkiarkeologien sormet ovat pitkään syyhynneet päästä kaivamaan aivan Turun tuomiokirkon kupeeseen. Nyt päästään koekaivauksille Turun keskiaikaiseen ytimeen. Tuomiokirkon vieressä kaivetaan esiin keskiaikaista Kirkkokatua, joka oli silloisen kaupungin tärkeimpiä väyliä. Katu avaa historiaansa monessa kerroksessa, koekuopasta paljastuu niin kivellä kuin puullakin katettua kadunpätkää.

Arkeologi ei valitettavas-

ti näe maan alle sen enempää kuin muutkaan Noin sadan metrin päästä kirkon portailta luulisi löytyvän talojen rakenteita, mutta toisin käy.

Arkeologit tonkivat usein myös tunkioita. Rikkoontuneet, hylätyt esineet ja niiden sirpaleet rakentavat kiehtovasti kuvaa menneisyydestä. Hylätty jäte on rehellisesti sitä mitä on, se ei valehtelee. Kokonaisuus hahmottuu kuitenkin pala palalta, siru sirulta. Aika tekee aikoinaan käytetyistä esineistä korvaamattoman arvokkaita muinaisesineitä. Maahan joutuneet esineet, joita arkeologinen tutkimus ei löydä, katoavat vähitellen lopullisesti. Maasta löytyvistä muinaisesineistä puolestaan tulee monien vaiheiden myötä arkeologista tietoa. Kun arkeologi kaivaa kohdettaan, hän samalla tuhoaa sen.

Kaupunkiarkeologian menetelmät ovat kehittyneet valtavasti viimeisten parinkymmenen vuoden aikana. Enää ei riitä että kaivetaan, luetteloidaan löydöt, analysoidaan aineisto ja laaditaan raportit. Arkeologista tietoa täydennetään yhä enemmän uusimpien luonnontieteellisten menetelmien avulla.

Viidennessä osassa tehdään kaupunkikierrros keskiaikaiseen Turkuun ja kuljetaan ihmismasojen seassa huippusuosituilla Turun keskiaikamarkkinoilla.

Pyhää arkea 7.4.2006

Esihistorian ihminen eli Suommenniemiellä vankassa luontoyhteydessä. Minkälainen oli hänen maailmankuvansa? Mitä merkitsi pyhä, mitä arki? Mitä palvottiin?

Kalliomaalaukset ovat kivi-kauden ihmisen viestejä menneestä. Voivatko punamultakuvat avata esi-isiamme maailmaa arkeologisen tutkimuksen avulla? Käymme harvinaislaatuilla kaivauksilla Taipalsaaren Valkeisaaren kalliomaalausten edustalla.

Päätelmien tekeminen ihmisen henkisestä elämästä tuhansia vuosia sitten on vaikeaa, mutta aiheen tutkiminen on alkanut kiinnostaa arkeologeja. Arkeologisen aineiston avulla haasteelli-

set kysymykset voidaan nostaa näkyville.

Kalmistot ovat keskeinen tiedon lähde, joka kertoo muinaisen yhteiskunnan asukkaista, heidän suhtautumisestaan tuonpuoleiseen sekä oloista ja elämästä täällä. Vierailimme kalmistokaivauksilla Lappeenrannan Kauskilassa, jonne on haudattu ihmisiä yli 600 vuoden ajan.

Vainajilla on ollut keskeinen asema sadon ja hedelmällisyyden turvaajina. Kuppikiville on tuotu lahjoja pitkään rauta-

kauden jälkeenkin. Kaikki uurit ja aarteet eivät suinkaan ole vielä löytyneet, vaan menneisyys voi joskus yllättää tarkkaavaisen kulkijan kouriintuntuvalla tavalla. Kun kirjailija Seppo Saraspää keräsi poroilleen jäkälää, löytyi sattumalta jotain muutakin: Inarinjärven rantakallion kolossa lepäsi huikea muinainen hopea-aarre. Aarre oli piilotettu 1100-1200-luvuilla, jolloin kristinusko oli jo vallannut alaa Lounais-Suomessa.

NÄYTTELYITÄ SEMINAAREJA MARKKINOITA KIRJOJA PELEJÄ MUINAISRETKIÄ ELÄMYKSIÄ

Kerro se alan harrastajille.

Apunasi *Arkeologia NYT!*

Ilmestyy seuraavan toukokuussa. Tarkempia tietoja mahdollisista ilmoituksista toimituskunnan jäseniltä ja toimituksesta, Raija Herrala 040-7374678, rihe@netti.fi

Raision museo- ja
kulttuurikeskus
Harkko

Nallinkatu 2
21200 Raisio
Puh. (02) 434 3381
www.raisio.fi

Harkko avoinna:
1.9.-31.5.
ma suljettu
ti, to ja pe 12-16
ke 12-19
la-su 12-15

1.6.-31.8.
ma suljettu
ti-pe 10-18
la-su 12-17

Pääsyliput 3e/1e

Taidemuseossa

Valo on ohut aine

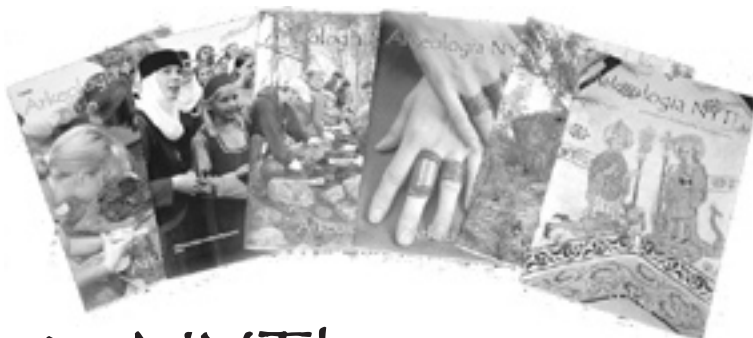
Kyllikki Haaviston maalauksia
27.1.-19.3.2006

Harkon arkeologisella osastolla
RISTIN AIKA
Näyttely kristinuskon
tulosta Raisioon
31.5.2006 asti.

Tilaa

Arkeologia NYT! vuodeksi 2006

Arkeologia NYT! ilmestyy neljä numeroa vuodessa. Seuraamme monipuolisesti sitä, mitä arkeologiassa tapahtuu, ja etsimme lukijoillemme uutta mielenkiintoista luettavaa am-
moisista asioista.

Voit tehdä tilauksen maksamalla tilaushinnan Arkeologian jaoston pankkitilille 435510-
212481. Merkitse AINA VASTAANOTTAJAN NIMI JA OSOITE pankkisiirtolomakkeen
tiedonanto-osaan tai tietokoneellia maksettaessa vastaavaan paikkaan.

Tilaa nyt vuosikerta 2006 hintaan 15 euroa – uusille tilaajille edellisen vuoden viimeinen
numero samaan hintaan.

Tilaa myös lahjaksi hänelle, joka tykkää kaivella vanhoja! Arkeologia NYT!:in vuosikerta
on erinomainen lahja tilanteeseen kuin tilanteeseen.

Seajan tilinumero Mottagarens kontonummer	435510-212481	TILISIIRTO GIRERING	
Seaja Mottagare	Arkeologian jaosto	Arkeologia NYT! 2006	
Maksaja Betalar		Tilaaaja: Postiosoite:	
Allekirjoitus Underskrift		Vitenro Ref.nr	
Tilitä nro Fr konto nr		Eräpäivä Förf.dag	EUR 15,00